

ЛЕКЦІЯ 1.

Его-джерела (джерела особового походження): визначення та класифікація

ПЛАН-ПРОСПЕКТ:

Історичне джерело (ІД): статичність й мінливість дефініцій.

Доджерельний і власне джерельний етапи буття ІД.

ІД як об'єкт та суб'єкт історичного процесу та процесу наукового пізнання історичного минулого. Інформативна природа ІД та формування джерельної бази подальших історичних реконструкцій науковцем.

Загальна класифікація ІД: атрибуції та критерії.

Джерела особового походження, або его-джерела (ЕД) в структурі комплексів первинних ІД. Визначення/дефініція ЕД.

ЕД як найдавніший шар історичної інформації, зпродукованої людством. Способи авто ідентифікації й примітивні форми ЕД у передісторичні часи. Роль «усної історії» в житті дописемних спільнот. Виникнення писемності та зародження основних жанрів ЕД: листи, подорожні записки, життєписи (біографії) в структурі більших текстів («історій», літописів, хронік і т.п.).

Класифікація ЕД: теоретичні й практичні проблеми приналежності. Основні типи й види ЕД, за способами кодування, фіксації та відтворення інформації. «Агрегатні стани» джерельної інформації. Вербальні джерела: писемні й усні ЕД, як їх складова.

Інформативна цінність ЕД для істориків, антропологів, культурологів, соціологів і т.д.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

БАЗОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК:

1. Історичне джерелознавство : підручник / Я. С. Калакура та ін. К. : Либідь, 2002. 488 с. (<http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-171.html>).
2. Казьмірчук М. Г. Джерела особового походження. К. : Логос, 2010. 242 с.
3. Макарчук С. Писемні джерела з історії України. Львів, 1999. (https://chtyvo.org.ua/authors/Makarchuk_Stepan/Pysemni_dzherela_z_istorii_Ukrainy/).
4. Marius, Richard; Page, Melvin Eugene. A short guide to writing about history. New York: Pearson Longman, 2005. (<https://archive.org/details/shortguidetowrit00mari/mode/2up>).

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

5. «У вирі вселенських потрясінь»: мемуарна спадщина мешканців Степової України першої третини ХХ ст. / Упоряд. Мільчев В.І., Молдавська Т.І., Молдавський Р.Л. (Серія «Джерела з історії соціальних рухів на Півдні України». Випуск 3) Київ, 2014. 230 с. https://chtyvo.org.ua/authors/Moldavskyi_Roman/U_vyri_vselenskykh_potriasyn_memuarna_spadschyna_meshkantsiv_Stepovoi_Ukrainy_pershoi_tretyny_XX_st/
6. Волониць В. С., Гедьо А. В. Делієва Олександра Агафонівна і її мемуари «1848–1998 р. 150 років з життя родини Делієвих» // Джерела з історії Південної України. Запоріжжя : Тандем-У, 2006. Т. 9. Ч. 2. С. 18-22. (Бібліотека ІФ ЗНУ).
7. Джерелознавство і археографія історії України: Матеріали до бібліографії / Укладач М. Ковальський. Інститут української археографії АН України. К., 1993. 104 с. (http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0015238).
8. Дорошенко Д. Мої спомини про давнє минуле (1901–1914 роки) : науково-популярне видання. К. : Темпора, 2007. 272 с. (<https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=10531>).
9. Записки гуляйпільського анархіста Вольдемара Антоні // Упорядник В. Чоп / Старожитності Південної України. Випуск 15. Запоріжжя: РА «Тандем У», 2006. 120 с. (Бібліотека ІФ ЗНУ).
10. Листи Зенона Кузелі до Михайла Грушевського / Упорядники В. Наулко, В. Старков // Старожитності Південної України. Випуск 11. Запоріжжя: РА «Тандем-У», 2005. 84 с. (Бібліотека ІФ ЗНУ).

11. Листи Мирона Кордуби до Михайла Грушевського і Федора Вовка / Упорядники В. Наулка, В. Старков // Старожитності Південної України. Випуск 14. Запоріжжя: РА «Тандем-У», 2005. 100 с. (Бібліотека ІФ ЗНУ).
12. Листування Б. Грінченко – Ф. Вовк / вступ та коментарі В. Наулка, Н. Карповець та Н. Зіневич // Старожитності Південної України. Випуск 7. Запоріжжя: РА «Тандем-У», 2001. 52 с. (Бібліотека ІФ ЗНУ).
13. Лях Д. З. Спогади про життя моє // Джерела з історії Південної України. Запоріжжя :Тандем–У, 2006. Т. 9. Ч. 2. С. 103–159.(Бібліотека ІФ ЗНУ).
14. Мемуари Михайла Алексеєва // Джерела з історії Південної України. Запоріжжя :Тандем–У, 2005. Т. 5. Кн. 2. С. 489–770.(Бібліотека ІФ ЗНУ).
15. Мільчев В.І., Кременчуцький І.Ю. Епістолярії мешканців південно-східних областей України: об'єкт дослідження та джерело інформації (1940-і – поч. 1990-х рр.) // Історія Степової України: стратегії дослідження та репрезентації. Збірник матеріалів наукової конференції. – Запоріжжя: АА Тандем, 2021. – С. 215-235. (Бібліотека ІФ ЗНУ).
16. Milchev V., Filas V. Ivan Shterev's memoirs as a source for studying the self-identification of the population living north of the Azov Sea in the 1920s–1930s under conditions of multiculturalism // *RevistadeEtnologie șiCulturologie. Chișinău*, 2022.Vol. XXXI.C. 75-83. (<https://ethnology.ich.md/arhive/1203>).
17. Молодик М. В. Спомини // Джерела з історіїПівденноїУкраїни. Запоріжжя : Тандем–У, 2005. Т. 5. Кн. 1. С. 321–376.(Бібліотека ІФ ЗНУ).
18. Пархоменко В. Національно-визвольна боротьба та революційні події 1914–1921 рр. в українській мемуаристиці / Наук. ред. О. П. Реєнт. Міністерство освіти і науки України; Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського. Миколаїв: Іліон, 2014. 480 с. (<http://resource.history.org.ua/item/0009710>).
19. Рубель В. Історія... // Джерела з історії Південної України. Запоріжжя : Тандем–У, 2005. Т. 5. Кн. 1. С. 101–182. (Бібліотека ІФ ЗНУ).
20. Спогади В. А. Луцинського про маєток Попових (м. Василівка) та м. Олександрівськ // Спогади Луцинських :дворянська родина на зламі епох / упор. : А. Г. Олененко, В. М. Стойчев, В. М. Філас, Г. І. Шаповалов. Василівка ;Запоріжжя, 2013. С. 12–168.(Бібліотека ІФ ЗНУ).
21. Старовойтенко І. Листи Євгена Чикаленка як джерело просопографічної інформації про автора / Старовойтенко Інна // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. 2005. №12. С. 232. (http://resource.history.org.ua/publ/sid_2005_12_2_232). (Бібліотека ІФ ЗНУ).
22. Старовойтенко Ірина. Мемуари Є.Чикаленка та С.Ерастова як джерело історико-географічної інформації про Херсонщину та Кубань кін. ХІХ - поч. ХХ ст. // Історико-географічні дослідження в Україні. 2006. № 9. С. 452-465. (http://resource.history.org.ua/publ/geo_2006_9_452).

23. Усна історія російсько-української війни (2014 – 2019 роки). Випуск 1-5. К.: К.І.С., 2015-2019. (Бібліотека ІФ ЗНУ).

24. Чабан М. У старому Катеринославі (1905–1920 рр.): хрестоматія : місто на Дніпрі очима українських письменників, публіцистів і громадських діячів. Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2001. 360 с. (Бібліотека ІФ ЗНУ).

25. Чоп В. Селянські рукописи Південної України як історичне джерело // Джерела з історії Південної України. Запоріжжя :Тандем–У, 2005. Т. 5. Кн. 1. С. 47–73. (Бібліотека ІФ ЗНУ).

26. Щоденник Івана Ярошенка // Джерела з історії Південної України. Запоріжжя : Тандем-У, 2005. Т. 5. Кн. 1. С. 261–320.(Бібліотека ІФ ЗНУ).

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

27. Електронна бібліотека Інституту історії України НАН України ([http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=S&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21FMT=brief_elib&S21ALL=\(%3C.%3EIHU%3D!%3C.%3E\)&S21SRW=dp&S21SRD=DOWN&S21STN=1&S21REF=15&S21CNR=10](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=S&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21FMT=brief_elib&S21ALL=(%3C.%3EIHU%3D!%3C.%3E)&S21SRW=dp&S21SRD=DOWN&S21STN=1&S21REF=15&S21CNR=10)).

28. Електронна бібліотека Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України (https://archeos.org.ua/?page_id=16539).

29. «ПРОЖИТО»: власні історії в електронному корпусі щоденників (<https://prozhito.org/>).

30. ЧТИВО: Електронна бібліотека (<https://chtyvo.org.ua/genre/istorychna/books/>).

31. Preservation, storage and accessibility for archives of the pre-industrial rural society of the Ukrainian Steppe (EAP164). British Library (<https://eap.bl.uk/project/EAP164>).

32. Library Research: Primary and Secondary Sources. Bowling Green State University, Ohio (<https://libguides.bgsu.edu/c.php?g=227153&p=1505675>).

33. Repositories of Primary sources by University of Idaho (<http://www.uiweb.uidaho.edu/special-collections/other.html>).

34. Research Using Primary Sources. University of Maryland (<https://lib.guides.umd.edu/c.php?g=466216&p=3189977>).